

PROTOCOL DE PROTECCIÓ CONTRA LA VIOLÈNCIA DE GÈNERE I ATENCIÓ A LES VÍCTIMES

AJUNTAMENT DE RIOLA

ÍNDIX

- 1- INTRODUCCIÓ
- 2- NORMATIVA
- 3- CONCEPTES CLAU SOBRE VIOLÈNCIA DE GÈNERE
- 4- DIAGNOSI DE LA SITUACIÓ
- 5- OBJECTIUS DEL PROTOCOL
- 6- ÀREES TRANSVERSALS
- 7- ÀMBIT D'INTERVENCIÓ
- 8- COMISSIÓ TÈCNICA DE SEGUIMENT I EXECUCIÓ
- 9- PROTOCOL D'ACTUACIÓ
- 10- MESURES D'ATENCIÓ DE LA VIOLÈNCIA DE GÈNERE
- 11- RECURSOS PER COMBATIR LA VIOLÈNCIA DE GÈNERE
- 12- DIFUSIÓ
- 13- BIBLIOGRAFIA

1-INTRODUCCIÓ

La violència de gènere és una de les manifestacions més clares de la desigualtat, subordinació i de les relacions de poder dels homes sobre les dones, pel simple fet de ser dona.

La violència de gènere es produeix per part de qui ha estat lligat a elles per relacions d'afectivitat, siga la seua parella o la seua , i amb el simple objectiu de fer-li mal i aconseguir un control sobre ella.

Amb un sistema de cultura patriarcal on el control i el sotmetiment la dona ha sigut contínua i analitzant la situació que estaven patint les dones en la societat i tenint major consciència que èpoques anteriors, es va aplegar a l'acord de crear una llei amb una sèrie de mesures de protecció integral contra la violència de gènere la Llei orgànica 1/2004, de 28 de desembre

En aquesta llei en el seu article 1, defineix que és la violència de gènere, com "la discriminació, la situació de desigualtat i les relacions de poder dels homes sobre les dones, s'exerceix sobre aquestes per part dels qui siguen o hagen sigut els seus cònjuges o dels qui estiguen o hagen estat lligats a elles per relacions similars d'afectivitat, fins i tot sense convivència".

Les administracions locals, com a entitats directament en contacte amb la ciutadania desenvolupem moltes accions contra la violència de gènere i han de tractar d'acabar amb aquesta xacra social que ens envolta. Els serveis socials, l'àrea de la dona i d'igualtat, la policia local, tenen assumida la responsabilitat de tractar de sensibilitzar, prevenir, assessorar i acompanyar a les víctimes de violència de gènere.

L'Ajuntament de Riola té el compromís d'utilitzar tots els seus recursos materials i humans a l'abast de les seues mans, per a combatre la violència de gènere al municipi, elaborant aquest Protocol municipal de Prevenció i atenció a la violència de gènere, realitzant tota mena d'accions per a eliminar la violència cap a les dones.

2-NORMATIVA

NORMATIVA INTERNACIONAL

1948. Declaració Universal dels Drets Humans. «Tothom té tots els drets i les llibertats proclamats en aquesta declaració, sense cap distinció de raça, color ni sexe».

<https://www.un.org/es/about-us/universal-declaration-of-human-rights>

1979. Convenció sobre l'eliminació de totes les formes de discriminació contra les dones (CEDAW). El Comitè per a l'eliminació de la discriminació contra la dona (CEDAW, per les seues sigles en anglès) és l'òrgan d'experts independents que supervisa l'aplicació de la Convenció sobre l'eliminació de totes les formes de discriminació contra la dona. El CEDAW està compost per 23 experts en matèria de drets de la dona procedents del món sencer.

En l'article 2 de la Convenció varen acordar que "Els Estats Parts condemnen la discriminació contra la dona en totes les seues formes, convenen a seguir, per tots els mitjans apropiats i sense dilacions, una política encaminada a eliminar la discriminació contra la dona..."

<https://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/text/sconvention.htm>

1993. Declaració de Nacions Unides sobre l'eliminació de la violència sobre la dona. En el seu Article 1, diu que "A l'efecte de la present Declaració, per "violència contra la dona" s'entén tot acte de violència basat en la pertinença al sexe femení que tinga o pugua tenir com a resultat un mal o sofriment físic, sexual o psicològic per a la dona, així com les amenaces de tals actes, la coacció o la privació arbitrària de la llibertat, tant si es produeixen en la vida pública com en la vida privada".

https://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/48/104&Lang=S

1995. Declaració i Plataforma d'Acció de la IV Conferència Internacional sobre la Dona de Pequín. La Quarta Conferència Mundial sobre la Dona, celebrada a Beijing en 1995, va marcar un important punt d'inflexió per a l'agenda mundial d'igualtat de gènere. La Declaració i Plataforma d'Acció de Beijing, adoptada de forma unànime per 189 països, constitueix un programa en favor de l'apoderament de la dona i en la seua elaboració es va tenir en compte el document clau de política mundial sobre igualtat de gènere.

<https://www.un.org/womenwatch/daw/beijing/platform/>

2012. Manual de Nacions Unides sobre Legislació en matèria de Violència contra la Dona. Manual on es presenten diferents recomanacions sobre el contingut de la legislació, acompanyades de comentaris explicatius i exemples de bones pràctiques. Moltes de les recomanacions del marc són aplicables a totes formes de violència contra la dona, algunes se circumscriuen a determinades formes, com la violència domèstica o sexual.

https://www.unwomen.org/~media/headquarters/attachments/sections/library/publications/2012/12/unw_legislation-handbook_sp1%20pdf.pdf

NORMATIVA EUROPEA

2000. La Carta dels Drets Fonamentals de la Unió Europea. En l'Article 23 Igualtat entre homes i dones. La igualtat entre homes i dones serà garantida en tots els àmbits, inclusivament en matèria d'ocupació, treball i retribució. El principi d'igualtat no impedeix el manteniment o l'adopció de mesures que oferisquen avantatges concrets en favor del sexe menys representat.

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ES/TXT/?uri=LEGISSUM:I33501>

Web d'EU JUSTICE- Legislació de la Unió Europea sobre Violència de Gènere. Promoure la independència econòmica igual per a dones i homes, tancar la bretxa salarial de gènere, promoure l'equilibri de gènere en la presa de decisions, posar fi a la violència de gènere i promoure la igualtat de gènere més enllà de la UE.

<https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/gender-equality>

2011 Conveni del Consell d'Europa per a prevenir i combatre la violència contra la dona i la violència domèstica (Conveni d'Istanbul). En el conveni tracten els temes de prevenir la violència, protegir a les víctimes i entaular accions judicials contra els agressors, així com crear consciència i canviar la mentalitat de les persones, en particular els homes i xiquets, perquè canvien la seua actitud.

<https://www.coe.int/en/web/istanbul-convention/home>

NORMATIVA ESTATAL

Llei orgànica 1/2004, de 28 de desembre, Mesures de Protecció Integral contra la Violència de Gènere. Rectificada el 2018, amb la modificació de l'article 20, per a incorporar el manteniment del reconeixement del dret a l'assistència jurídica gratuïta a les víctimes de violència de gènere i tràfic de persones; de l'article 23, que disposa el reconeixement dels drets regulats mitjançant una sentència condemnatòria per un delictes de violència de gènere, una ordre de protecció o qualsevol altra resolució judicial que s'acorda a favor de la víctima; i d'alguns apartats de l'article 27 relacionats amb les ajudes d'assistència a les víctimes.

<https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2004-21760>

Llei orgànica 3/2007, de 22 de març, per a la igualtat efectiva de dones i homes. La llei posa l'accent en la importància de les accions preventives i en la consideració de la dimensió transversal de la igualtat com a principi fonamental del text normatiu, tot i que reconeix també la necessitat d'adoptar accions positives per part dels poders públics a l'empara de la licitud constitucional.

<https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-2007-6115>

Codi de Violència de Gènere i Domèstica El Codi arreplega la normativa actualitzada que és d'aplicació general en matèria de violència de gènere i domèstica, agrupant-la en diferents apartats amb la finalitat de millorar la cerca i el seu ordre sistemàtic. En un primer terme, inclou el Conveni del Consell d'Europa sobre prevenció i lluita contra la violència contra la dona i la violència domèstica. A continuació, la Constitució Espanyola, la normativa estatal sobre violència de gènere i, finalment, la normativa autonòmica en aquesta matèria.

https://www.boe.es/legislacion/codigos/codigo.php?id=200_Codigo_de_Violencia_de_Genero_y_Domestica_&modo=1

Codi d'Estrangeria És la norma espanyola que regula l'entrada i estada dels estrangers extracomunitaris en el territori espanyol, així com els drets i llibertats que se'ls reconeixen.

https://www.boe.es/biblioteca_juridica/codigos/codigo.php?id=070_Codigo_de_Extranjeria&modo=2

NORMATIVA AUTONÒMICA

Lleis

LLEI 9/2003, de 2 d'abril, de la Generalitat, per a la Igualtat entre Dones i Homes (Capítol VI del Títol II sobre actuació administrativa en matèria de la violència contra les dones, articles del 33 al 39).

https://dogv.gva.es/va/disposicio-consolidada?signatura=1587/2003&idioma=va&L=2&url_lista=

LLEI 7/2012, de 23 de novembre, de la Generalitat, Integral contra la Violència sobre la Dona en l'Àmbit de la Comunitat Valenciana

https://dogv.gva.es/va/disposicio-consolidada?signatura=010888/2012&idioma=es&L=2&url_lista=

Decrets

DECRET 63/2014, de 25 d'abril, del Consell, pel qual s'aprova el reglament per al reconeixement de les indemnitzacions i les ajudes econòmiques a les víctimes de violència sobre la dona, previstes en la Llei 7/2012, de 23 de novembre, de la Generalitat, Integral contra la Violència sobre la Dona en l'Àmbit de la Comunitat Valenciana.

https://dogv.gva.es/es/disposicio-consolidada?signatura=003737/2014&idioma=es&L=1&url_lista

Ordres

ORDRE de 3 de maig de 2007, de la Conselleria de Benestar Social, per la qual es regula **l'ajuda econòmica a favor de les víctimes de violència de gènere**, establida en l'article 27 de la Llei orgànica 1/2004 de 28 de desembre, de Mesures de Protecció Integral contra la Violència de Gènere

https://dogv.gva.es/datos/2007/05/08/pdf/2007_5714.pdf

Protocols

Abús sexual i per raó de sexe en el personal de la Generalitat

https://participacio.gva.es/documents/162283897/162283962/protocolo_acoso_sexual.pdf/daa6b830-cd43-4d59-9216-c1c8d9b3d3a0

3-CONCEPTES CLAU SOBRE VIOLÈNCIA DE GÈNERE

Es defineixen alguns conceptes claus per a entendre millor que és la violència de gènere.

Gènere: construcció cultural de la diferència sexual entre homes i dones. La masculinitat i la feminitat es construeixen culturalment i, per tant, en cada temps i espai té una construcció específica, segons les funcions dels homes i les dones en una societat determinada. En definitiva, si el sexe és biològic, el gènere és cultural.

Sexe: Condició orgànica, biològicament identificable que diferencia als éssers animats en femelles i mascles.

Estereotips de gènere: conjunt de creences en un context cultural i històric específic que marquen de forma molt simplificada el que es considera normal en homes i dones, encara que, en la majoria de vegades no concedeixen amb la realitat. Aquests estereotips s'adquireixen al llarg de la vida mitjançant el procés de sociabilització i condicionen la personalitat, els interessos, l'aparença física...

Igualtat de tracte: Suposa l'absència total de discriminació, tant directa com indirecta, per raó de sexe, en l'àmbit econòmic, polític, social, laboral, cultural i educatiu.

Sexisme: conjunt de mecanismes socials, culturals, econòmics... que s'utilitzen per a instituir una situació de subordinació entre homes i dones al llarg de la història en l'àmbit social, econòmic familiar, entre altres.

Discriminació directa per raó de sexe: tracte desfavorable que rep una dona per raó del seu gènere.

Discriminació indirecta per raó de sexe: situació en què un criteri o pràctica aparentment neutra posa a les persones d'un sexe en desavantatge respecte a les de l'altre sexe.

Principi d'igualtat d'oportunitats: principi basat en la idea que totes les persones han de tenir les mateixes oportunitats de tenir els mateixos drets. Per aconseguir açò s'establiran mesures dirigides a eliminar les desigualtats.

Perspectiva de gènere: Anàlisi de la realitat per a interpretar les relacions de poder existents entre dones i homes.

Feminisme: moviment polític i social que sorgeix arran les desigualtats i opressions a les quals s'enfronten les dones en el seu dia a dia i que lluita per aconseguir la igualtat real entre homes i dones.

Violència de gènere: Segons la Declaració sobre l'eliminació de la violència contra la dona l'ONU el 1993, entenem per violència de gènere o violència contra les dones a «tot acte de violència basant en la pertinença al sexe femení que tinga o pugua tenir com a resultat un dany o sofriment físic, sexual o psicològic per a la dona, així com les amenaces de tals actes, la coacció o la privació arbitrària de la llibertat tant si es produeix en la via pública com en la vida privada».

Per altra banda, la Llei Orgànica 1/2004 del 28 de desembre, de Mesures de Protecció Integral contra la Violència de Gènere, defineix la violència de gènere com "Tot acte de violència (...) que, com manifestació de la discriminació, la situació de desigualtat i les relacions de poder dels homes sobre les dones, s'exerceix sobre aquestes per part dels que siguen o hagen sigut els seus conjugues o de qui estiguen o hagen estat lligats a elles per relacions similars d'afectivitat, fins i tot sense convivència. (...) que tinga o pugua tenir com a resultat un dany o sofriment físic, sexual o psicològic per a la dona, així com les amenaces de tals actes, la coacció o la privació arbitrària de la llibertat, tant si es produeixen en la vida pública com en la vida privada".

El cicle de la violència de gènere: teoria formulada per la psicòloga Leonor Walker el (1979) que intenta explicar com les dones es veuen immerses en una espiral de violència sense adonar-se'n i perquè els resulta difícil escapar d'ella. El cicle es caracteritza per tres fases:

Fase 1: acumulació de tensió.

Moment en què a poc a poc creix la tensió en la parella a través de menuts conflictes quotidians que van pujant d'intensitat. La dona en aquesta fase intentarà canviar el seu comportament per evitar els esclafits d'ira i inclús pot arribar a justificar al seu agressor.

Fase 2: explosió de la violència

Fase on es donen els episodis més violents, és a dir, la ira explota de forma descontrolada. L'agressor buscarà qualsevol mínima excusa per agredir a la víctima. Davant les agressions les dones poden experimentar vergonya o estar atemorides i intentaran amagar el que passa per això a poc a poc s'aïllaran del seu entorn.

Fase 3: Lluna de mel

Etapa de manipulació afectiva. L'agressor es mostrarà penedit i afectuós amb la parella i li prometrà que no tornarà a passar. La dona s'autoconvençerà de què la parella va a canviar, però a poc a poc tornarem a entrar en la primera fase creant així un cicle que va retroalimentant-se.

Vist aquest cicle podem afirmar que les agressions no són fet un fet aïllats, sinó que són actes premeditats per l'agressor que busca sentir-se poderós. Aquest cicle anirà pujant d'intensitat i l'última fase pot arribar a desaparèixer, per tant, el perill al qual s'exposa la víctima cada vegada serà major.

Violència econòmica: qualsevol acció que busca la reducció i privació de recursos econòmiques a la seua parella mitjançant un control total sobre les seues finances, impedint-li treballar, impedint-li accedir lliurement al seu patrimoni...

Violència física: tot acte no accidental que mitjançant l'ús deliberat de la força provoca o intenta provocar dany o lesions en el cos de la víctima.

Violència sexual: obligar a una persona mitjançant el xantatge, les amenaces o la força a acomplir activitats d'índole sexual sense el seu consentiment. Suposen una violació del dret d'una dona a decidir lliurement sobre la seua sexualitat. Aquest tipus de violència abasta qualsevol mena de contacte sexual com l'assetjament, l'explotació sexual, l'abús o la intimidació, sense importar si es dona dins o fora del matrimoni o de qualsevol relació.

Violència psicològica: tots els actes o accions intencionades que atempten contra la integritat psíquica i emocional de la dona i es manifesta amb conductes verbals coercitives com humiliacions, restriccions, manipulacions, insults, exigències de control, intimidació, amenaces... amb l'objectiu de minar la confiança i l'autoestima de la víctima i així augmentar la dependència respecte de l'agressor.

Violència ambiental: Són les accions dirigides a destruir l'entorn, colpejar i trencar objectes personals, no respectar el seu correu, llançar les seues coses al carrer, maltractar els seus animals o mascotes.

Violència digital: violència que s'exerceix a través dels mitjans digitals com xarxes socials, correu electrònic, Whatsapp... que afecta particularment a adolescents.

Violència vicària: conductes realitzades de forma conscient per a generar dany a la víctima, però fent-se valer d'una tercera persona com poden ser els fills.

Victimització primària: procés mitjançant el qual una persona pateix, siga de forma directa o indirecta, danys físics derivats d'un fet delictiu.

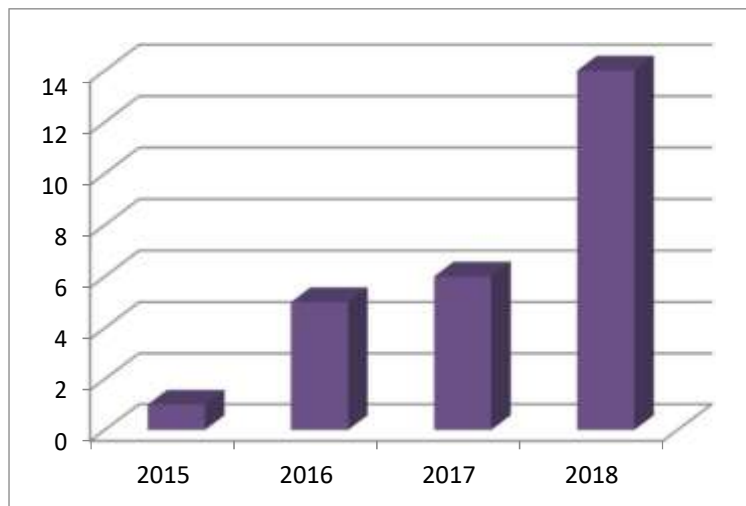
Victimització secundària: violència institucional derivada de la nul·la o deficient atenció que rep una víctima d'un delictu.

4-DIAGNÒSTIC DE LA SITUACIÓ DEL MUNICIPI

En l'any 2019 l'Ajuntament de Riola va realitzar un diagnòstic municipal sobre la violència de gènere per a conèixer de forma acurada la incidència d'aquest problema en el municipi.

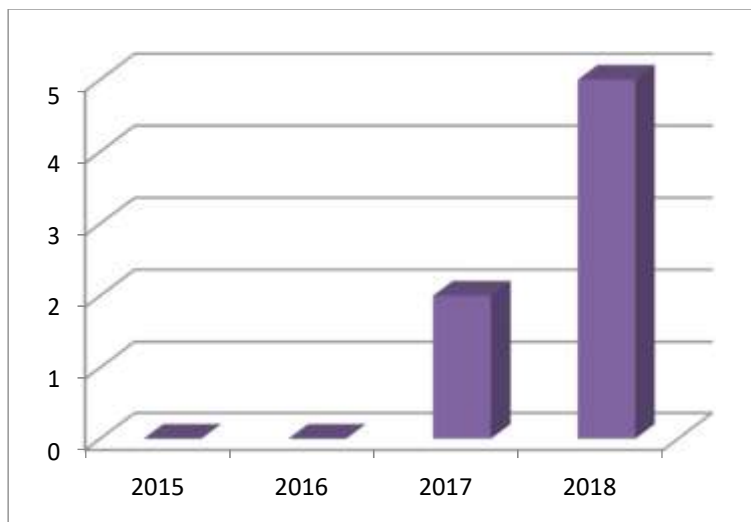
En aquest diagnòstic es va fer un anàlisi quantitatiu i qualitatiu de la situació del municipi. A continuació anem a repassar algunes de les dades i conclusions que es van extraure.

Des de l'any 2015 al 2018 en Riola, segons les dades del registre de l'Oficina d'Atenció a la Víctima, va hi haure un total de 26 víctimes. La tendència del nombre de denúncies, tal com vam veure, va ser creixent i el rang d'edat on es van concentrar van ser de 26 a 35 anys i de 41 a 51 anys.

Pel que respecta als procediments judicials inicials relatius a causes de violència de gènere en els anys 2015 i 2016 no consta cap, en canvi en el 2017 es van iniciar 2 procediments i en el 2018 aquesta xifra es va duplicar iniciant-se 5.

Per tant, en el municipi durant aquests anys es veu un clar augment en els casos de violència de gènere, cosa que no necessàriament indica que aquest fenomen tinga major prevalença, ja que pot indicar que les dones ara s'atreveixen més a denunciar.

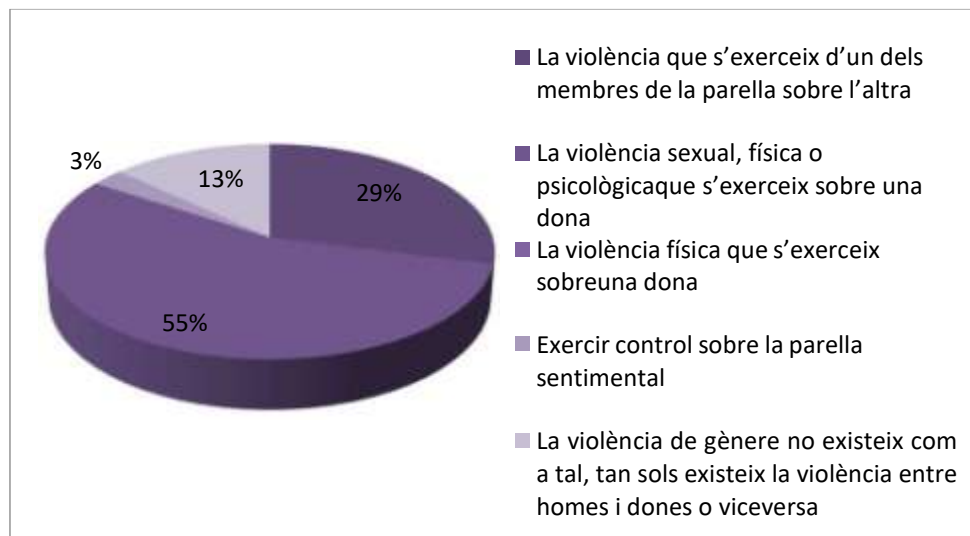
Pel que fa a l'anàlisi qualitatiu es van realitzar diverses entrevistes en profunditat on es va poder recollir informació de tot el que estava fent l'ajuntament en aquesta matèria i dels recursos dels quals disposava.

Per altra banda, es va passar una enquesta a la ciutadania per a conèixer la seua percepció en aquest àmbit i la seua percepció sobre com s'hauria d'actuar, a més, també es van crear grups de discussió amb les diferents associacions del municipi.

Seguint les recomanacions que es van realitzar a partir d'aquest diagnòstic hem realitzat una enquesta a la població per a poder saber el grau real de coneixement sensibilització i necessitat que existeix en la localitat.

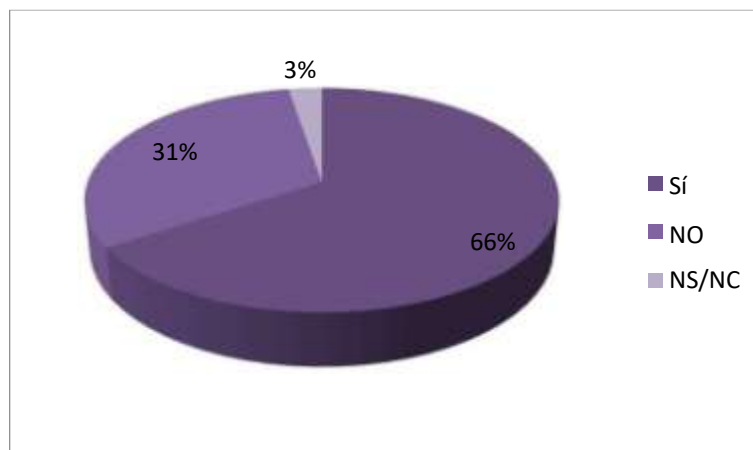
Les enquestes es van passar amb el format de Google Forms per a poder arribar així al màxim de persones possibles. Van contestar un total de 38 persones i a continuació analitzarem els resultats.

Primerament hem preguntat sobre que entenen per Violència de Gènere i un 55% de les persones han dit que és la violència sexual, física o psicològica que s'exerceix sobre una dona, un 29% diu que és la violència que s'exerceix d'un dels membres de la parella sobre l'altra, un 13% afirma que la violència de gènere no existeix i que sols podem parlar de violència entre dones i homes i un 3 % afirma que és exercir control sobre la parella sentimental.

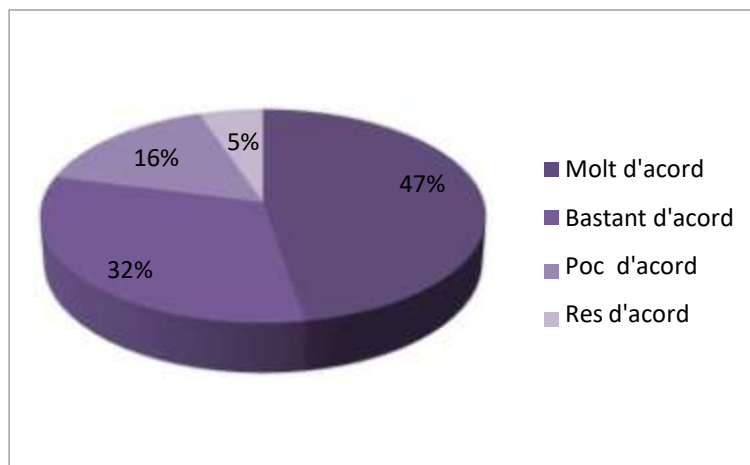

Com podem observar la majoria dels enquestats tenen clar que és la violència de gènere, però encara hi ha una gran part de la població que no té clar aquest fenomen.

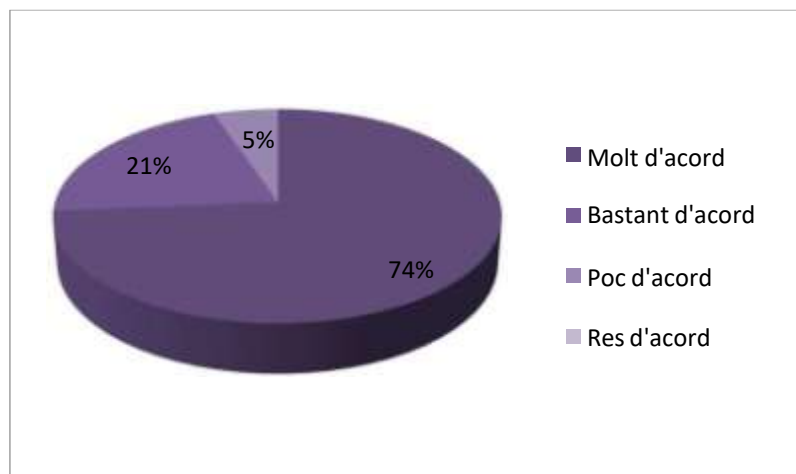
Un 66% dels enquestats afirma que sí coneix alguna víctima de violència de gènere i un 31% afirma que no, per tant, existeix bastant població que alguna vegada ha interactuat amb alguna víctima de violència de gènere i per tant, seria interessant que conegueren amb precisió com s'ha d'actuar davant la sospita, la confirmació o en cas de presenciar un cas de violència de gènere.

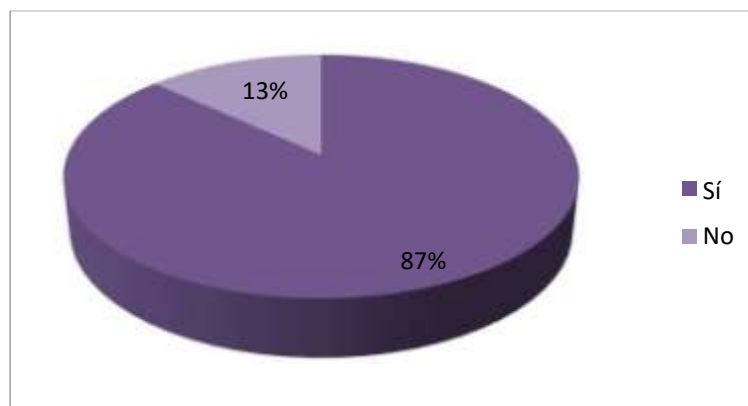
Davant l'afirmació que "La desigualtat quotidiana està vinculada amb la violència de gènere" el 47% de les persones es mostren molt d'acord, el 32% bastant d'acord, el 16% poc d'acord i el 5% res d'acord, per tant, gran part dels enquestats no té molt clar quines són les causes que poden estar en la base de la violència de gènere.

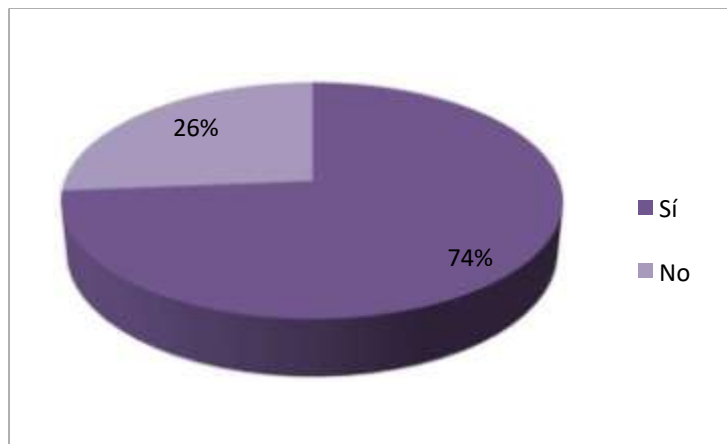
Per altra banda, davant l'afirmació "Crec que l'Ajuntament també ha d'implicar-se en la formació i sensibilització contra la violència de gènere" un 74% es mostren molt d'acord, enfront d'un 21% que es mostra bastant d'acord i un 5% que afirma que està poc d'acord, per tant, la gran part dels enquestats es mostra partidaris de què l'Ajuntament s'implique de forma activa en la lluita contra la violència de gènere.

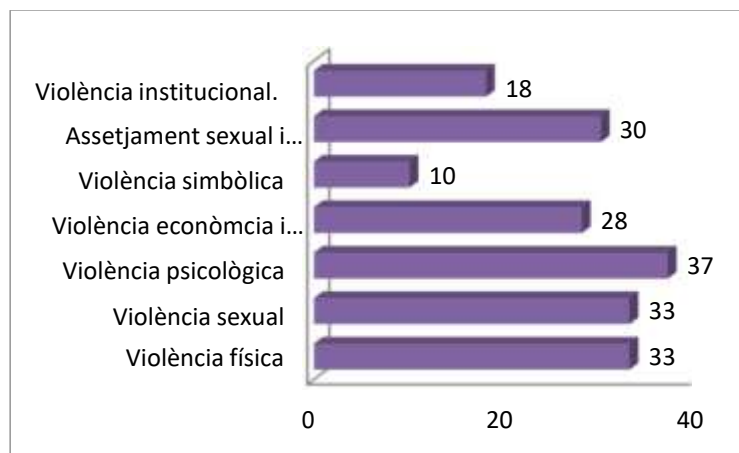
Quan preguntem si sabrien com actuar davant un cas de Violència de Gènere el 87% dels enquestats afirma que sí i un 13% que afirma que no, per tant, encara que la majoria dels enquestats sí que sabria què fer o on acudir en cas de presenciar o conèixer un cas de Violència de Gènere, encara hi ha part de la població que no sabia què fer ni quins són els recursos disponibles.

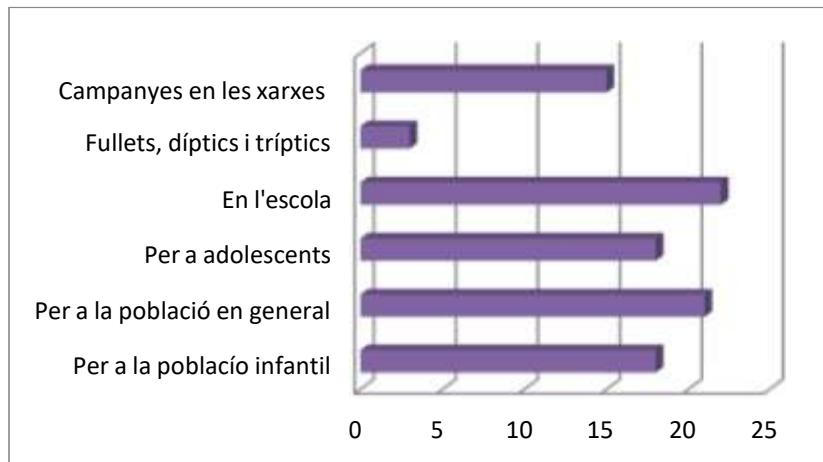
Pel que fa a les accions que du a terme l'ajuntament en matèria de violència de gènere i els recursos disponibles, el 74% afirma que sí que les coneix enfront de un 26% que afirma que no les coneix, per això, a pesar que la major part de la població sí que coneix que està fent l'ajuntament seria recomanable incidir més en la promoció de les activitats i els recursos.

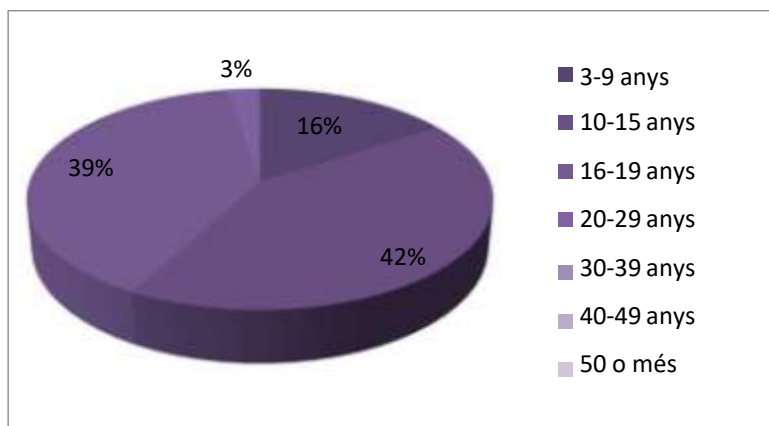
Respecte als tipus de violència que coneixen la més coneguda és la violència psicològica, seguida de la violència física i la sexual, l'assetjament sexual i per raó de sexe, la violència econòmica i patrimonial, la violència institucional i la violència simbòlica, per tant, hi ha violències que són bastant conegudes per tots però d'altres que són quasi desconegudes per a la població.

Quan preguntem per les accions més útils per a conscienciar sobre violència de gènere la majoria dels enquestats es decanten per les activitats en l'escola seguit per activitats per a la població en general, activitats dirigides al públic adolescent i a l'infantil, les campanyes en les xarxes socials i per últim, fullets, díptics i tríptics.

Quant a la població a la que creuen que les activitats haurien d'anar dirigides la majoria creu que les activitats haurien d'anar dirigides cap a la franja d'edat de 10 a 15 anys seguida de la de 16 a 19 anys, la de 3 a 9 anys i per últim la de 20 a 29 anys i ningú assenyalava les franges d'edat a partir dels 30 anys una dada que contrasta amb la realitat del , tal com hem vist, la majoria dels casos de violència de gènere se centren en la franja d'edat de 25 a 35 i de 41 a 51, per tant, el recomanable és que les activitats es repartisquen un poc per totes les franges d'edat.

Per últim hem preguntat com creuen que es podria implicar més a tota la població en la lluita contra la violència de gènere i algunes de les respostes són:

- Informació i educació sobre el tema.
- Manifestant els homes també el seu rebuig al maltractament
- Denunciant públicament als agressors, sobretot en un poble xicotet, on les víctimes es poden veure indefenses i qüestionades davant l'opinió pública.
- Xarrades contínues per a la població en general
- Xarrades amenes, com teatres o espectacles.
- Participant activament en accions formatives i de sensibilització
- Mitjançant una educació feminista no sols en l'escola també a casa i el carrer.
- Campanyes a les xarxes socials.

5- OBJECTIUS DEL PROTOCOL

Aquest protocol naix amb el principal objectiu de definir i caracteritzar les actuacions que es duran a terme en cas de constatar-se un cas de violència de gènere i les diferents accions que es realitzaran per a sensibilitzar a la població en aquesta matèria.

Els objectius específics del pla seran:

Coordinació:

- Identificar les institucions i agents que intervindran quan es detecte un cas de violència de gènere.
- Establir pautes clares d'actuació coordinades entre les diferents entitats i/o departaments que intervindran per així poder millorar la seua atenció.
- Afavorir la col·laboració i comunicació entre els diferents departaments en l'àmbit municipal que estiguen implicats en l'atenció a les víctimes.

Afavorir el rebuig social:

- Crear actituds de rebuig en la societat cap a la violència de gènere.
- Conscienciar i sensibilitzar a tota la població en aquesta problemàtica.
- Formar a tots els agents socials en contra de la violència de gènere.
- Fomentar la detecció anticipada de la violència de gènere.

Millorar l'atenció a la víctima de violència de gènere:

- Afavorir la detecció primerenca i reduir així les conseqüències de la violència de gènere.
- Elaborar plans d'actuació que clarifiquen les competències i pautes a seguir de cada un dels professionals i de cada institució que va a intervenir.
- Garantir una atenció especialitzada i integral a les dones víctimes de violència de gènere i als menors a càrrec seu que intervinga en tots els àmbits de la seua vida per aconseguir una recuperació també integral.
- Evitar la victimització secundària o la revictimització.
- Donar a conèixer les funcions de cada institució i departament que intervenen en l'atenció a la víctima.
- Afavorir la protecció efectiva i immediata de les dones víctimes de violència de gènere i dels seus fills i filles

Prestar especial atenció a les dones més vulnerables:

- Planificar mesures específiques per a aquests grups de dones.
- Dissenyar mesures específiques per a dones discapacitades, així com donar a conèixer els recursos específics per a elles.

6- ÀREES TRANSVERSALS

Les àrees transversals corresponen a objectius concrets, la consecució dels quals, repercuteix en l'assoliment dels quatre objectius generals.

Aquestes àrees fonamentals transversals són:

- La formació i sensibilització d'agents
- La millora de la coordinació, el treball en xarxa
- L'augment de qualitat operativa, l'avaluació i el coneixement en matèria de violència de gènere.

1 FORMACIÓ I SENSIBILITZACIÓ D'AGENTS.

Per la posada en marxa dels mitjans humans i materials per a la consecució de l'erradicació de la violència de gènere és important una bona estratègia, per això cal potenciar la formació i sensibilització del d'agents i dotar millor els recursos materials i humans. Els bons resultats i la qualitat del funcionament del sistema, depèn de la responsabilitat individual, capacitat, capacitació, preparació i implicació de les persones que participen en aquesta tasca.

Dins d'aquest eix, es consignen i articules les mesures que atenen a intensificar la capacitat i qualitat de la resposta dels agents, tal com les accions en formació i sensibilització per a la millora d'aptituds i competències.

2 COORDINACIÓ, TREBALL EN XARXA I EXCEL·LÈNCIA OPERATIVA.

L'actuació pública i privada implica tres nivells territorials en què s'organitza l'Estat, l'estatal, autonòmic i el local. És molt important crear eines on és prevén de manera estructural el treball en xarxa, l'intercanvi d'experiències i la rèplica de les experiències reeixides.

Les mesures per a posar en relació tots els agents implicats seran desglossades amb tres fases, mitjançant el reconeixement dels instruments de coordinació i relació ja existents, mitjançant la revisió i el perfeccionament d'aquests i a través de la creació de noves eines d'intercanvi d'informació, pràctiques, coneixements i actuacions.

D'aquesta manera es podran simplificar els processos i es podran alinear totes les actuacions capa a la consecució de la màxima efectivitat.

3 QUALITAT, AVALUACIÓ, CONEIXEMENT I MILLORA CONTÍNUA EN VIOLÈNCIA DE GÈNERE.

Avançar en el coneixement en matèria dels maltractaments i de la violència contra les dones, ens fa enfocar de manera més correcta i eficaç, a les actuacions i polítiques públiques que es duguen a terme. S'ha d'intentar integrar mecanismes que permeten donar informació sobre la violència de gènere, les característiques, la incidència, els recursos existents, les deficiències detectades, i la percepció que les dones de violència de gènere tenen del sistema.

És necessari dotar a les actuacions d'avaluació de mesures eficaces per arribar a l'èxit dels objectius i la millora continua.

Per part del consistori s'ha de donar la màxima difusió a les dades obtingudes perquè es prenguen coneixement general i milloren l'enfocament de les actuacions públiques privades.

7- ÀMBIT D'INTERVENCIÓ

Cal definir els diferents àmbits d'intervenció que intervindran en un cas de violència de gènere per això es detallen els diferents àmbits d'intervenció per a poder establir adequadament les mesures a realitzar tant davant un cas de violència de gènere com en matèria de prevenció.

Àmbit educatiu.

L'escola és un dels contextos de socialització més importants per als xiquets i xiquetes i té un paper clau per a introduir valors d'igualtat, lliures de prejudicis i estereotips sexistes, ja que, una educació en igualtat d'oportunitats entre homes i dones constitueix la millor estratègia possible per a la prevenció de la violència de gènere i, per altra banda, també és un escenari avantatjós per a la detecció de casos de violència de gènere.

La violència de gènere afecta també als fills i filles de les víctimes siga de forma directa o indirecta, per tant, és essencial que la comunitat educativa tinga tant mesures de prevenció d'aquesta violència com de detecció per a poder millorar l'atenció tants als fills i filles com de les dones víctimes de violència de gènere.

Fins ara l'àmbit educatiu s'ha vist com un espai privilegiat per a l'educació en igualtat, però també cal destacar el seu potencial per a la detecció i intervenció en casos de violència de gènere.

Àmbit sanitari

La majoria de les dones víctimes de violència de gènere, durant el període que la pateixen solen entrar en contacte amb el sistema sanitari varies vegades, ja que aquesta violència té múltiples conseqüències sobre la salut de les dones, siga a curt o llarg termini, per això l'àmbit sanitari pot ser fonamental en la detecció primerenca de la violència i en l'atenció a les víctimes, sobretot l'Atenció Primària i les Urgències.

A banda, l'àmbit sanitari també és clau en la coordinació amb la resta dels àmbits implicats en l'atenció a les víctimes de violència de gènere, ja que poden ser punt central en l'atenció a la víctima i han d'estar en estret contacte amb l'àmbit sanitari, judicial i les forces i cossos de seguretat de l'estat.

Àmbit dels serveis socials

Els Serveis Socials Municipals de Base són el conjunt de serveis i actuacions orientades a millorar el benestar social de la població.

Es troben molt prop dels ciutadans i les ciutadanes, dels ambients familiars, i donada la seua ubicació municipal o mancomunada. Per la seua proximitat als domicilis poden conèixer molt bé les realitats dels individus i, per tant, són claus en l'atenció a les víctimes mitjançant la prestació d'informació, orientació en els recursos existents i els serveis més adequats.

Àmbit forces i cossos de seguretat de l'estat

Les forces i cossos de seguretat de l'estat fan una feina fonamental per erradicar la violència de gènere, ja que són un mètode prou comú de detecció ja siga a través de cridades de telèfon o denúncies realitzades per la víctima o algú del seu entorn, a més, la prevenen, atenen i protegeixen a les víctimes i s'encarreguen de tramitar la denúncia i finalment detenir a l'agressor.

Amb l'objectiu de prestar una bona atenció a la víctima i atenuar així els efectes de la violència cal que les Forces i Cossos de Seguretat tinguen formació en aquesta matèria o funcionaris especialitats.

Àmbit judicial

La creació d'òrgans judicials especialitats com són els jutjats de violència sobre la dona en tot el territori espanyol, han servit per a accelerar i agilitar els procediments a realitzar per una víctima de violència de gènere i així millorar l'atenció cap a ella, però cal seguir treballant per eliminar de les actuacions en seu judicial els estereotips apresos en els processos de socialització que poden perjudicar a les víctimes.

Per altra banda, els fiscals especialitats en violència de gènere són els encarregats de supervisar i coordinar escala estatal les seccions de violència sobre la donant i donar celeritat a tots els procediments.

Àmbit d'aplicació

El present protocol serà d'aplicació en totes les situacions derivades d'un cas de violència de gènere. S'aplicarà sobre les dones víctimes de violència de gènere i es tindrà molt present també l'assistència de les persones dependents que formen part de la seua unitat familiar com poden ser menors al seu càrrec.

Per altra banda, també es contemplen mesures de prevenció i de sensibilització aplicades a la població en general del municipi de Riola.

8- COMISSIÓ DE SEGUIMENT

La Comissió Tècnica de Seguiment i Execució són totes les persones que gestionaran i coordinaran tots els passos a seguir des de la prevenció fins a l'actuació contra la violència de gènere.

Els objectius d'aquesta Comissió Tècnica són aconseguir prevenir la violència contra la dona en el municipi de Riola així com, contribuir a l'erradicació i la millora de la qualitat de vida de les dones que pateixen o han patit violència juntament amb la seua unitat familiar.

Aquesta Comissió estarà composta per una persona de les següents àrees

- Alcaldia
- Secretaria
- Àrea d'Igualtat.
- Àrea de Salut o de la Dona
- Àrea d'Educació.

Aquesta comissió podrà incorporar a noves persones representatives d'altres grups o institucions sempre que ho aproven per majoria les persones que formen la Comissió tècnica.

La comissió tècnica tractarà d'analitzar les situacions de violència contra la dona que es puguen produir al municipi, posant en marxa el protocol i procediment de coordinació.

Aquesta comissió es reunirà semestralment a l'Ajuntament per analitzar totes aquelles situacions que s'hagen pogut produir al municipi de Riola.

9- **PROTOCOL D'ACTUACIÓ**

CRITERIS GENERALS D'INTERVENCIÓ

Principis bàsics d'actuació

En qualsevol mena d'intervenció, independentment de l'àmbit d'actuació s'ha de tenir present els següents criteris o principis bàsics:

- Garantir el respecte, la protecció de la dignitat i la confidencialitat. Les diferents actuacions i diligències es duren a terme amb la discreció necessària per a garantir la intimitat i la dignitat de totes les persones afectades.
- Diligència i celeritat. Les actuacions es duren a terme amb professionalitat i la diligència necessària perquè el procediment es complete amb el menor temps possible i garantir així la protecció de la víctima.
- No revictimització. Evitarem que la víctima haja de narrar la seua història diverses vegades i per açò serà extremadament important la coordinació entre tots els agents implicats.
- Professionalitat. Adoptarem una actitud professional d'alerta per a detectar possibles casos de violència de gènere.

Intervenció i coordinació

És imprescindible garantir una adequada coordinació entre els diferents agents implicats i per això les actuacions quedaran registrades i es remetran als serveis o recursos que corresponga.

Situacions d'emergència

Davant un cas de risc extrem per a la víctima o persones a càrrec seu s'actuarà de forma immediata posant-se en contacte amb els serveis d'emergència, les forces o coses de seguretat de l'estat o la Policia Local.

PROCEDIMENT D'ACTUACIÓ: Àmbit educatiu

En l'àmbit educatiu són diverses les situacions que ens podem trobar de violència de gènere i que haurem de fer front i saber com hem d'actuar.

Alumnes fills i filles de dones víctimes de violència de gènere

Els fills i filles de dones que pateixen violència de gènere també són víctimes d'aquesta violència i han de fer front a múltiples seqüeles a tots els nivells (físiques, emocionals, cognitives...).

Els professors i professores passen moltes hores al dia amb els seus alumnes i per tant poden adonar-se del fet que en el seu entorn familiar s'està donant un cas de violència de gènere, per tant, han d'estar atents a les diferents senyals d'alarma o indicis:

- Canvis de comportament i de conducta bruscos com aïllament social o actituds agressives.

- Problemes d'aprenentatge, pitjors qualificacions i no fa el treball per a casa.
- Presenten lesions físiques de manera reiterada o van vestits amb roba extremadament tapada per a la temperatura ambiental.
- Existeixen faltes reiterades i injustificades
- Reacciona de forma defensiva davant sorolls forts o quan s'apropa un adult.
- El menor es mostra recelós de tornar a casa
- Es mostra extremadament responsable del cuidat i criança dels germans així com del treball domèstic.

Davant aquests indicis i la sospita de qualsevol membre de la comunitat educativa que s'està donant un cas de violència de gènere el primer que es farà és posar en coneixement del director o directora del centre la situació. A continuació segons si la situació és d'emergència o no actuarem d'una forma o una altra.

En cas d'estar davant una situació de perill extrem per al menor i, per tant, d'emergència ho posarem en coneixement de les forces i cossos de seguretat de l'estat per a garantir la seua protecció.

Si no estem davant una situació d'emergència i després de posar en coneixement la situació al director o directora del centre, es constituirà l'equip d'intervenció format per l'Equip directiu, el tutor o tutora de l'alumne, l'orientador o orientadora del centre i la persona coordinadora d'igualtat i convivència.

Aquest equip d'intervenció serà l'encarregat de l'anàlisi i recollida de la informació i per a fer açò primerament es mantindrà una entrevista amb l'alumne o l'alumna per a intentar recaptar el màxim d'informació possible i a continuació ens entrevistarem amb la mare per a intentar constatar aquesta situació.

Durant les entrevistes hem de tenir present que estem davant una situació molt delicada i que la resposta tant de la mare com de l'alumne pot ser imprevisible.

Si es constata que existeix una situació de desprotecció del menor s'omplirà el Full de protecció (Ordre 5/2021) degudament emplenat i s'enviarà com més prompte millor a l'equip d'Atenció Primària de la localitat i a la direcció general competent en matèria de protecció de la infància i adolescència de la Conselleria d'Igualtat i Polítiques Inclusives i al Registre Central del Pla Previ.

Si és la pròpia mare la que reconeix la situació que està vivint s'aconsella destacar la importància de que haja decidit contar-ho, es recalcarà el suport incondicional del centre mostrant empatia, es mantindrà una actitud d'escolta activa i no se la culpabilitzarà en cap moment ni la jutjarem i, per últim, li facilitarem els recursos disponibles.

Una alumna és víctima de violència de gènere

Quan qualsevol membre de la comunitat educativa constata que una alumna és víctima de violència de gènere, com en el cas anterior, s'informarà a l'equip directiu el qual si creu que la víctima està en una situació d'urgència es posarà en contacte de forma immediata amb els serveis d'emergència que li indicaran com procedir.

Si la situació no és de perill imminent es constituirà l'equip d'intervenció encarregat del tractament del cas i de la recollida d'informació necessària. Aquest equip d'intervenció comunicarà la situació al PREAVI i a la comissió de convivència i en el cas que la incidència pugui ser constitutiva de delictes o falta penal al Ministeri Fiscal que corresponga.

A continuació la direcció ho comunicarà al Registre Central i a la Inspecció educativa i podrà sol·licitar l'assessorament o la intervenció de les institucions que crega necessàries.

Per últim, s'ha de comunicar la situació a la família i representants legals de l'alumna la situació de violència i les mesures i accions adoptades i segons la gravetat del cas es comunicarà la conveniència de denunciar els fets.

L'agressor és alumne del centre

Una vegada detectada aquesta situació, comunicada a la direcció i constituïda la comissió d'intervenció es comunicarà a la comissió de convivència i al PREAVI així com al ministeri fiscal corresponent.

Quan l'agressor és alumne del centre s'actuarà segons es regula en l'article 42 a 40 del Decret 38/2008, de 4 d'abril.

A continuació es realitzarà la comunicació a la família i els representants legals de l'implicat.

Si la víctima també és alumna del centre la direcció podrà adoptar mesures preventives i de protecció que deuran incloure en el Pla de Convivència del Centre tals com increment de la vigilància o canvi de grup prioritzant el benestar de la víctima i evitant una revictimització.

PROCEDIMENT D'ACTUACIÓ: Àmbit sanitari

Quan el personal sanitari sospita que una dona pot ser víctima de maltractament, haurà de confirmar o descartar la situació de violència. Per a això cal realitzar una entrevista clínica específica. Es reuniran a soles, per assegurar la seua confidencialitat, seran empàtics, es parlarà de la violència. Analitzaran el llenguatge verbal i no verbal, i sobretot li comunicaran que la violència mai està justificada.

Una vegada analitzat es valora i s'analitzen les lesions i la seua situació d'estat emocional, i se la informa del perquè de les exploracions i la seua finalitat.

També s'analitzarà si la dona reconeix o no el maltractament i segons la situació de perill en la qual es trobe. Així, es presenten les 3 situacions possibles si la dona pateix maltractament, si reconeix patir maltractaments, però no es troba en perill extrem i si la Dona que reconeix patir maltractaments que es troba en perill extrem.

En tots els casos cal registrar-ho en la història clínica de la dona i informar-la de la situació en què es troba. Es realitza també un treball de consulta i seguiment dels problemes físics, psíquics i socials que s'hagen pogut trobar. Si cal, es pot derivar (si la dona està d'acord) al personal de treball socials.

Si la dona es trobara en perill extrem, s'informa de la situació i les possibilitats en les quals es troba. Es deriva amb urgència als serveis de dones maltractades, i es deu cridar al 112.

PROCEDIMENT D'ACTUACIÓ: Àmbit de Serveis Socials

La intervenció de les persones professionals de serveis social en situacions de violència de gènere ha de ser sempre entesa com un procés facilitador que ajude a la dona a entendre el que li està succeint i decidir quins canvis vol i pot realitzar a cada moment, per a millorar la seua situació. Tractaran d'acompanyar a la víctima en qualsevol situació, a orientar-la sobre els recursos disponibles i les informaran dels serveis més adequats a la situació que es troba.

Els serveis socials poden treballar diferents formes de violència, com la psicològica, física, econòmica, sexual, abusos a xiquetes, assetjament sexual i tràfic de dones i xiquetes entre altres.

Quan una dona va als serveis socials, cal analitzar si existeix o no la violència cap a ella i els seus fills i filles. Cal obrir un expedient de la situació i analitzar els indicadors de sospita i de risc. Una vegada analitzada, es realitza la valoració del risc a sofrir noves agressions, analitzant els recursos de suport que pot tenir.

Tant si hi ha risc com si no hi ha, cal tenir les mesures de protecció necessàries per a facilitar-les a la dona, així com el protocol d'actuació de Serveis social d'atenció primària.

En la Comunitat Valenciana existeix una xarxa de 22 Centres de Serveis Socials Especialitzats Dona, distribuïts per tot el territori autonòmic, a més de 3 Centres Dona 24 Hores situats en cadascuna de les capitals: Alacant, Castelló i València, i el Centre Dona 24 Hores Itinerant.

PROCEDIMENT D'ACTUACIÓ: Cossos de Seguretat

La violència de gènere s'aborda de forma integral, d'una banda integrant a totes les unitats relacionades en l'atenció i seguretat ciutadana i de l'altra creant punts d'atenció especialitzada per assegurar a les víctimes un tractament adequat, personalitzat i específic.

L'activitat que realitzen és fonamental per erradicar la violència de gènere en la societat, ja que, prevenen, fan protecció a les víctimes, s'encarreguen de tramitar la denúncia i finalment detenir a l'agressor. Es potenciarà la presència, en totes les unitats de les Forces i Cossos de Seguretat, de funcionaris especialitzats en el tractament de la violència de gènere.

- Es realitzaran accions d'investigació i d'esbrinament per a determinar l'existència i la intensitat de la situació de risc per a la possible víctima
- Es valorarà la situació de risc en cada moment
- S'adoptaran mesures per a protegir a víctima, la seua vida o integritat seua i dels seus familiars.
- S'analitzaran el domicili per si hi ha armes o instruments que siguen perillosos.
- Si cal, es detindrà al presumpte agressor i es ficarà a disposició judicial.

10- MESURES D'ATENCIÓ DE LA VIOLÈNCIA DE GÈNERE

Per a combatre i prevenir la violència de gènere és fonamental sensibilitzar a la població i donar ferramentes a les dones que la pateixen per a combatre-la i fer-los saber que en el cas que necessiten qualsevol mena d'ajuda van a tenir-la i estaran acompanyades.

A continuació establirem una sèrie de mesures per a combatre la violència segones els àmbits d'intervenció.

Àmbit educatiu

Mesura 1: Impulsar la participació de representants de la comunitat educativa en els òrgans de coordinació locals per a garantir la coordinació entre l'administració local i els centres educatius.

Mesura 2: Desenvolupar accions formatives dirigides al professorat dels centres educatius en matèria de prevenció de l'absentisme escolar i detecció i prevenció de violència de gènere.

Mesura 3: Promoure actuacions de formació i sensibilització dirigida a adolescents que fomenten l'ús responsable de noves tecnologies, prevenció de l'assetjament sexual i noves masculinitats

Mesura 4: Impulsar accions per a la promoció en igualtat entre els infantils mitjançant contacontes, per eliminar estereotips sexistes i promoure la corresponsabilitat domèstica.

Àmbit cossos de seguretat

Mesura 1: Impulsar una formació continua per als cossos de seguretat del municipi en matèria d'atenció i prevenció de violència de gènere.

Mesura 2: Formar en atenció psicològica a les víctimes de violència de gènere per evitar la victimització secundària.

Àmbit serveis socials

Mesura 1: Elaborar una guia de tots els recursos disponibles per a les dones víctimes de violència de gènere i fer difusió d'aquesta per a que tota la població les conega.

Mesura 2: Coordinar des dels serveis socials la formació per a tota la població en general en matèria d'igualtat i violència de gènere i apoderament femení.

Mesura 3: Realitzar accions formatives d'inserció laboral per a dones com a mesura de prevenció de violència de gènere.

Àmbit sanitari

Mesura 1: Fomentar la formació continuada del personal sanitari en prevenció i detecció precoç de la violència de gènere,

Mesura 2: Formar al personal de pediatria en detecció del maltractament infantil.

Mesura 3: Potenciar la participació de representants de l'àmbit sanitari en els òrgans de coordinació local.

11- RECURSOS PER COMBATRE LA VIOLÈNCIA DE GÈNERE

A continuació veurem alguns dels recursos disponibles per a la intervenció i suport de les dones víctimes de violència de gènere i els seus fills i filles.

Pel que fa als serveis d'informació, assessorament i atenció en àmbit local, en el municipi de Riola tenim els Serveis Socials de Riola que proporcionaran una atenció social integral a la dona. També està present la Policia Local (Tlf. 626997669) o l'Ambulatori (Tlf. 961719330) i la Guàrdia Civil de Sueca (Tlf. 961700452) i de Cullera (961738080).

Pel que fa als serveis d'informació, assessorament i atenció d'àmbit nacional trobem el telèfon 016 i el 900 116 016 per a persones amb discapacitat auditiva, que és el Telèfon de la Delegació Especial de Govern contra la Violència sobre les Dones i també el Telèfon d'informació de l'Institut de la Dona que és el 900 191 010 i el 900 152 152 per a persones amb discapacitat auditiva.

També es pot accedir a la informació sobre els recursos en diferents pàgines web com la Web de recursos de suport i prevenció davant casos de violència de gènere (WRAP)

<http://wrap.seigualdad.gob.es/recursos/search/SearchForm.Action>

o la web de la Secretaria d'Estat de Serveis Socials i Igualtat en l'apartat de violència de gènere del Ministeri de Sanitat, Serveis Socials i Igualtat <http://www.msssi.gob.es/ssi/violenciaGénero/home.htm>.

Pel que respecta als recursos d'àmbit autonòmic, de forma genèrica podem trobar els serveis d'atenció d'urgències i emergències de cada comunitat autònoma, les forces i cossos de seguretat que actuen de forma immediata per a garantir la seguretat de la dona i de les persones que conviuen amb ella, assistint personalment a la dona, efectuant una valoració urgent per adoptar les mesures necessàries i establint una comunicació entre les diferents institucions i

serveis amb competències en la prevenció i atenció davant una situació de violència contra les dones.

Pel que fa als serveis en l'àmbit de la justícia podem trobar els Jutjats de violència sobre la dona, exclusius i especialitzats en violència de gènere que s'encarreguen d'adoptar les mesures cautelars per a la protecció de la dona i les persones que en depenguen, i la Fiscalia de les seccions contra la Violència sobre la Dona que intervenen en els procediments penals i coordinen actuacions amb altres institucions per a la investigació i instrucció del cas.

Quant als serveis d'atenció directa a les dones ens podem dirigir, als Centres de Dones 24 hores que és s'encarreguen de prestar una atenció multidisciplinari amb un equip format per treballadors socials, psicòlegs i advocats o les cases d'acollida, els centres de dia o els pisos tutelats que acullen les víctimes de maltractaments i als seus fills si els tenen, amb l'objectiu de prestar-los una ajuda psicològica i social, facilitant-los els mitjans bàsics que els ajuden a superar la situació de violència patida.

12- DIFUSIÓ

L'Ajuntament de Riola adoptarà les accions i mesures necessàries per a poder difondre aquest Protocol a les persones treballadores i vinculades a l'Ajuntament, siga amb comunicacions internes i escrites o pels mitjans de comunicació tecnològics, com Facebook, pàgina web o WhatsApp amb el bàndol local i també a tota la població amb els mitjans abans especificats.

13- BIBLIOGRAFIA

- Pàgina web del ministeri d'igualtat <https://violenciagenero.igualdad.gob.es/marcoNormativo/home.htm> .
- Protocol de la Universitat de Barcelona per a la prevenció, la detecció i l'actuació contra les situacions d'assetjament sexual i per raó de sexe, identitat de gènere i orientació sexual, i altres conductes masclistes.
- Protocol d'actuació per a l'atenció de les dones víctimes de la violència de gènere.
- Guia per a la prevenció i actuació davant la violència de gènere en l'àmbit educatiu.
- Protocol comú per a l'actuació sanitària davant la violència de gènere
- Protocol d'actuació de les forces i cossos de seguretat i de coordinació amb els òrgans judicials per a la protecció de les víctimes de violència domèstica i de gènere
- Protocol d'actuació per a professionals de serveis socials d'atenció primària
- Guia de criteris d'actuació judicial enfront de la violència de gènere. Consell General del poder Judicial.
- Protocol d'actuació i atenció a les víctimes de violència de gènere, Generalitat valenciana.
- Manual de legislació sobre la violència contra la dona, ONU dones.